

Stichting Vrienden Bergen op Zilver
Zes eeuwen zilver in en rond Bergen op Zoom
Nieuwsbrief 16, nummer 2021-2

- **Word Vriend!** Voor € 25 per jaar wordt u Vriend van onze Stichting. U helpt ons daarmee onze doelen beter en sneller te bereiken. Die doelen zijn:
- Het in kaart brengen, promoten en behouden van het cultureel erfgoed m.b.t de zilversmederij uit Bergen op Zoom en omgeving.
- Daartoe houden wij de website en een Facebookpagina in stand, doen research naar relevante thema's, doen daarvan verslag in de Nieuwsbrief, ondersteunen en faciliteren de aankoop van stukken, geven lezingen en organiseren tentoonstellingen.
- Maak € 25 over naar ons bank nummer NL83RABO 0302 5917 10 t.n.v. Stichting Vrienden BoZilver en u bent Vriend voor heel 2022.

- **Wij zijn u zeer dankbaar als u deze Nieuwsbrief doorstuurt naar vrienden en bekenden.**
- **Heel graag krijgen wij tips over zilver uit ons onderzoeksgebied.**

In de afgelopen maanden, nieuwsbrief 15 kwam uit begin 2021, is er, ondanks alle corona perikelen, naast het gebruikelijke snoepgoed van Gebr. van Giels, nog het nodige aan boeiende zaken binnengekomen. Wij informeren u daar over.

1. De bijzondere wisselbokaal van Andriessen.

Het is vanzelfsprekend dat deze bijzondere bokaal, die zoveel verschillende connecties met de stad heeft, niet in een privé verzameling hoort maar in een openbare collectie te zien moet zijn en voor een breed, in de geschiedenis van de stad geïnteresseerd publiek. Lees: in museum het Markiezenhof.

Helaas zijn het uiterst onzekere tijden voor de medewerkers. Het gemeentebestuur, in zijn oneindige wijsheid, heeft besloten dat, aangezien er in het verleden door vorige colleges op talloze terreinen en jaren achtereen veel te veel geld uitgegeven is, nu zwaar bezuinigd moet worden. En natuurlijk, het lijkt Den Haag wel, moet Cultuur dan zwaar onder het juk door. Het gevolg is dat de hele organisatie van het museum in diepe onzekerheid is gedompeld, nu al meer dan een jaar. En geen idee heeft wat er gaat gebeuren. Geen goed moment om iets aan te schaffen. Zelfs niet als de Stichting Mastboom- Brosens bereid is de aanschaf zwaar te subsidiëren. We wachten af.

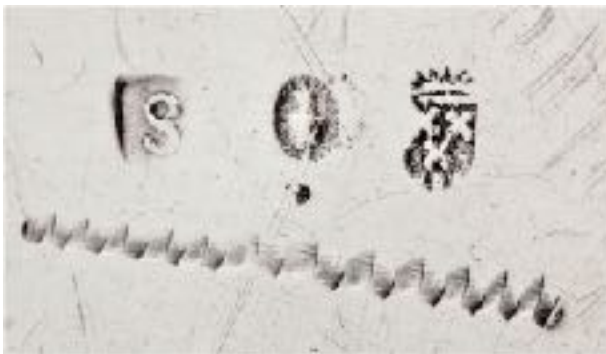
2. Over de terrine van Willem Brouwers, 1680/81

In de vorige Nieuwsbrief had ik nog juist de mogelijkheid kort iets te melden over deze, voor Bergen op Zoom, unieke terrine met deksel. Om dit simpelweg een papkom te noemen doet onrecht aan het gebruik van dit topstuk, want, zoals Jacob Roosjen op zijn site schrijft, het ligt meer voor de hand dat er een bouillon in werd opgediend, die door adellijke dames bij wijze van ontbijt genuttigd werd naar de Franse mode. Kijk, dat is toch iets anders dan havermoutsepap. De royale terrine, gewicht 701 gram, afmeting 28,5 cm, is echt prachtig, mooi van proporties, fraaie oren en de deksel maakt het geheel tot een luxe voorwerp. Ook in 1680, lang na de hoogtij dagen van Bergen op Zoom als bloeiende handelsstad, was er kennelijk nog een markt voor zo'n duur product.

Deze jaarletter S zat nog niet in ons bestand; gekoppeld aan het stadskeur en de vormgeving van met name de oren maakt dit eenduidig een kom uit 1680/81.

Hier nog wat detail foto's van deze terrine met deksel.

Details van de terrine, Bergen op Zoom, 1689/81, Willem Brouwers

3. Twee mooie streeksieraden

Een goede kennis van mij wist, voor kleine prijsjes, een paar interessante streeksieraden in de filigrein techniek op de kop te tikken. Een halssieraad gemaakt door A. Damen, die werkzaam was van 1829 tot 1895 en een gesp, veel later gemaakt door E.A.E van Baal, die dit meesterteken gebruikte van 1900 tot 1941. Maar je ziet dat streeksieraden bijna tijdloos waren. Het zelfde ontwerp werd heel lang gebruikt bij de zeer traditionele kledij.

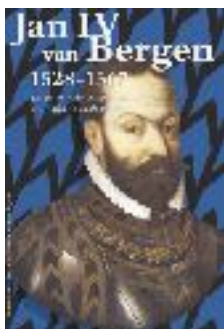
Halssieraad. A.Damen, Bergen op Zoom, ca 1850; D = 3,8 cm; G = 44 gram

Gesp, E.A.E van Baal, Bergen op Zoom, ca 1930. H= 7 cm, L= 11 cm, G = 51 gram

4. Over het zilver van markies Jan IV van Bergen

Dit jaar verscheen een gedegen boek, 528 pagina's, over de laatste markies uit de Glymes familie,

Jan IV, Gulden v

Vliesridder, geroemd staatsman, steenrijk, die tragisch eindigde in Spanje, waar hij overleed in 1567.

Hij werd daar postuum veroordeeld wegens majesteitsschennis en zijn gehele bezit werd in beslag genomen. De complete inboedel van het markgrafelijke paleis werd een jaar later op een veiling in Antwerpen verkocht. Deel daarvan was 180 kilogram aan zilveren en gouden voorwerpen. Hierover gaat het hoofdstuk van Cees Vanwesenbeeck in het boek. Voer voor liefhebbers! Het boek is te koop in de boekhandel. ISBN 9 789087 048624.

5. Weer een zilversmid gevonden.

De archieven van de stad Bergen op Zoom worden steeds beter ontsloten. Het loont de moeite om af en toe nog eens in de digitale bestanden te snuffelen. Het levert steeds weer vondsten op die het werk en het bezit van de zilversmeden nog beter laten zien.

In het eigen exemplaar van Cees Vanwesenbeeck van het boek *Zilver in en rond Bergen op Zoom* dat in 2017 verscheen staan al zoveel aanvullingen en correcties dat een heruitgave steeds meer loont. Een enkele keer komt er ook een nieuwe naam bij. Een zilversmid die we nog niet kenden. Onlangs vond hij de naam van een goudsmid uit de 17^e eeuw.

Jacques Mennen werd in 1650 poorter van de stad. Hij was toen al goudsmid. Helaas wordt niet vermeld waar hij vandaan kwam. In hetzelfde jaar treedt hij op als getuige bij een verklaring voor notaris Jan van Wesel. Er is dan een kwestie tussen een schipper uit Den Haag en het schippersgilde van Bergen op Zoom. Het gilde probeerde het vertrek van het schip te verhinderen. Laat nou net de goudsmid Jacques Mennen zijn dochter weggebracht hebben. Zij zou met dat schip vertrekken. De goudsmid Mennen, dan 58 jaar oud, was getuige van het voorval en heeft daar een verklaring over afgelegd.

Jan de la Gaye

Over de zilversmid Jan de La Gaye, die hier tussen 1619 en 1640 werkzaam was, is al veel bekend. Toch duiken er nog steeds interessante aanvullingen op.

Zo ontdekte de archivaris van Tholen, Fred van den Kieboom, in het archief van de ambachtsheerlijkheid Oud- en Nieuw Vossemeer en Vrijberghe dat omstreeks 1630 Jan de la Gaye opdracht kreeg om drie bodebussen te maken voor de bodes van Oud- en Nieuw Vossemeer.

Er werd tevens een resolutie aangenomen in 1630 dat het verboden was om de bodes nog langer uit te schelden. De bodes hadden onder meer de taak om brieven en berichten van het bestuur over te brengen bij inwoners. Dat konden ook aanslagen en invorderingen zijn. De bodes waren daardoor niet altijd graag geziene bezoekers. Om hun functie en waardigheid kracht bij te zetten droegen zij op hun kraag een zilveren bodebus met het wapen van de stad of het dorp. Het was een belangrijk onderscheidingsteken. De

naam bus komt van het oorspronkelijke voorwerp waarin de brieven vervoerd werden. Op die bussen was het wapen van stad of dorp aangebracht. Later droeg de bode alleen het stadswapen op een lint. Helaas zijn de hier genoemde bodebussen van Vossemeer niet bewaard gebleven.

De huidige bodebus van Oud-Vossemeer, zie de afbeelding, is van latere datum en heeft geen meesterteken van Jan de La Gaye.

6. Gebroeders van Giels....

Altijd goed voor wat kruimelwerk dat voorbij komt, vooral bij Catawiki.

Twee simpele ringetjes, maar keurig gekeurd met het meesterteken, gebruikt 1954/56.

Soms best charmant, zoals deze ring met 3 roosjes, waarvan de bezitster mij vroeg haar analyse te beoordelen. Die was perfect! Deze V3G variant werd gebruikt van 1967-1977.

En een opmerkelijk strakke, gouden ring met langwerpige lapis lasuli steen. Dit V3G keur werd gebruikt van 1977-2002. Het gehalteteken NN080, een eikenblaadje, is in gebruik sinds 1953.

7. **Een aardig lodereindoosje** ging voor mij te hoog in prijs, maar gelukkig hebben we de foto's nog! De D onder stip is het meesterteken van Antonius Damen en zijn jongere halfbroer Cornelis, die dit teken gebruikten van 1829-1895!

8. Er zijn meer steden met de naam Bergen die een traditie van actieve zilversmeden hebben. Het Belgische Bergen, Mons voor de Franstaligen, is bekend. Maar ook Bergen in Noorwegen heeft een lange en belangrijke traditie. Bergen was eeuwen lang een belangrijke haven en handelsplaats. Daar voelen zilversmeden zich op hun plaats. Zie bij voorbeeld:

<https://kodebergen.no/en/exhibitions/silver-treasure>

Ik

wil er altijd nog eens naar toe.....

Hier een voorbeeld, dat bij de Ruiter onder de hamer ging. Een grappig peper- en zoutstel in traditionele uitvoeringen.

Bergen, Noorwegen, Magnus Aase, 1876-1953, 32 gram. Afm. H 6 cm..

Met dank aan Alexander, Bart, Cees, Fred, Jacob, en anderen voor hun hulp en bijdrage aan deze Nieuwsbrief.

Met vriendelijke groet,

Stichting "Vrienden van Bergen op Zilver"
Klaas Hielkema, voorzitter.
Zes eeuwen Zilver in en rond Bergen op Zoom
www.facebook.com/bergenopzilver
www.bergenopzilver.nl
tel.: 06 53164901

STEUN DE STICHTING VRIENDEN van BERGEN OP ZILVER

- Graag wijs ik u er nog op dat de Stichting Vrienden van Bergen op Zilver de culturele ANBI-status heeft. Particulieren die ons financieel ondersteunen kunnen 125% van hun gift aftrekken van de inkomstenbelasting, bedrijven zelfs 150% van de vennootschapsbelasting.